

Vec C-323/23

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

25. máj 2023

Vnútroštátny súd:

Oberster Gerichtshof

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

16. máj 2023

Žalobca:

DS

Žalovaný:

Pensionsversicherungsanstalt

PRACOVNÝ DOKUMENT

RAKÚSKA REPUBLIKA

OBERSTER GERICHTSHOF (NAJVYŠŠÍ SÚD, RAKÚSKO)

Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) ako súd rozhodujúci na poslednom stupni o opravnom prostriedku „Revision“ vo veciach pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia [*omissis*] v právnej veci sociálneho zabezpečenia žalobcu, D* S* [*omissis*], proti žalovanej, Pensionsversicherungsanstalt, 1021 Viedeň, [*omissis*] vo veci kompenzačného príspevku, na základe opravného prostriedku „Revision“, ktorý žalobca podal proti rozsudku Oberlandesgericht Wien (Vyšší krajský súd Viedeň, Rakúsko) ako odvolacieho súdu vo veciach pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia z 15. septembra 2022, spis. zn. 10 Rs 22/22m-62, ktorým bol potvrdený rozsudok Arbeits- und Sozialgericht Wien (Súd pre pracovné a sociálne veci Viedeň, Rakúsko) z 1. februára 2022, spis. zn. 25 Cgs 60/20a-56, na neverejnom zasadnutí prijal toto

u z n e s e n i e:

A. Súdnemu dvoru Európskej únie sa prekladá návrh na začatie prejudiciálneho konania o nasledujúcej otázke:

Má sa článok 7 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (ďalej len „smernica 2004/38/ES“) vykladať v tom zmysle, že občan Únie, ktorý nie je ekonomicky aktívny, nemá právo na dávku sociálnej pomoci v zmysle smernice 2004/38/ES, keď sa v hostiteľskom členskom štáte zdržiava dlhšie ako tri mesiace, ale kratšie ako päť rokov a svoje právo pobytu odvodzuje iba z toho, že je manželský partner [článok 2 bod 2 písm. a) smernice 2004/38/ES] občianky Únie, ktorá je zamestnaná v hostiteľskom členskom štáte (migrujúca pracovníčka) [článok 7 ods. 1 písm. d) smernice 2004/38/ES], ale sám nedisponuje neodvedeným právom pobytu podľa článku 7 ods. 1 písm. a), b) alebo c) smernice 2004/38/ES?

[*omissis*] [Procesné náležitosti]

O d ô v o d n e n i e:

I. Predmet konania a skutkový stav:

- 1 Pán DS je rumunský štátny príslušník. Je ženatý s rumunskou štátnou príslušníčkou a má maloletého syna. Pán DS prišiel v lete 2017 spolu so svojou manželkou do Rakúska, kde od 8. augusta 2017 trvalo žije. Ako dôvod svojho presťahovania pán DS uvádza zdravotné problémy, aby v Rakúsku dostal lepšiu zdravotnú starostlivosť. Už viac ako desať rokov poberá rumunský dôchodok (v prepočte vo výške okolo 50 eur mesačne netto). Naposledy bol pán DS uchádzačom o zamestnanie. V Rakúsku poberá dávky vo forme životného minima na pokrytie potrieb (tzv. bedarfsorientierte Mindestsicherung).
- 2 Jeho manželka bola od 3. júla 2017 do 2. apríla 2020 v Rakúsku zamestnaná a zarábala od 1 200 eur do 1 500 eur netto. Potom bola do 13. júla 2020 nezamestnaná (bez poberania dávok v nezamestnanosti), od 14. júla 2020 do 1. októbra 2020 zase pracovala ako upratovačka za podobnú mzdu a od 13. novembra 2020 do 20. decembra 2020 poberala dávky v nezamestnanosti. Od 17. decembra 2020 do 1. apríla 2021 pracovala na minimálny úväzok. Od 1. júla 2021 pracuje znovu u svojho prvého zamestnávateľa.
- 3 Pán DS býval najprv s manželkou a synom v nájomnom byte, manželka platila nájomné približne 420 eur mesačne. Od jesene 2020 žijú manželia oddelene, rozvodové konanie sa začalo, ale ešte nie je ukončené. Od 25. októbra 2021 býva pán DS v inom nájomnom byte, od decembra 2021 nedokáže platiť mesačné nájomné 380 eur. Pán DS sotva dokáže prispieť niečo na výživu dieťaťa. Jeho manželka mu nedáva žiadne peniaze zo svojho príjmu.

II. Právo Únie:

- 4 1) Smernica 2004/38/ES:

„Článok 7 Právo pobytu na viac ako tri mesiace

1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

a) sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte; alebo

b) majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte; alebo

c) ...; alebo

d) sú rodinnými príslušníkmi, ktorí sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie, ktorý spĺňa podmienky uvedené v bodoch a), b) alebo c).

2. ...

Článok 24 Rovnaké zaobchádzanie

1. S výhradou takých osobitných ustanovení, ako sú výslovne uvedené v zmluve a v sekundárnom práve, všetci občania Únie, ktorí sa na základe tejto smernice zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu, využívajú rovnaké zaobchádzanie ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu v rámci pôsobnosti zmluvy. Výhoda tohto práva sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a ktorí majú právo pobytu alebo právo trvalého pobytu. ...“

III. Vnútroštátne právo:

- 5 1) Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Všeobecný zákon o sociálnom poistení, Rakúsko)

(ASVG, BGBl. 1955/189):

„Podmienky nároku na kompenzačný príspevok

§ 292. (1) *Ak dôchodok plus čistý príjem z iných príjmov dôchodcu a sumy, ktoré sa majú zohľadniť podľa § 294, nedosahujú výšku referenčnej sadzby, ktorá sa na dôchodcu vzťahuje (§ 293), dôchodca, pokiaľ má zákonný obvyklý pobyt v tuzemsku, má podľa ustanovení tohto oddielu nárok na kompenzačný príspevok k dôchodku.*

(2) *Pri určení nároku podľa odseku 1 je nutné zohľadniť aj celý čistý príjem manžela (manželky) alebo registrovaného partnera (registrovanej partnerky) žijúcich v spoločnej domácnosti s prihliadnutím na § 294 ods. 4. ...“*

IV. Tvrdenia a návrhy účastníkov konania:

- 6 Pán DS požiadal 6. decembra 2017 u žalovaného, Pensionsversicherungsanstalt (dôchodková poisťovňa, ďalej len „PVA“) o poskytnutie kompenzačného príspevku k jeho dôchodku. PVA túto žiadosť odmietla rozhodnutím z 28. apríla 2020 s odôvodnením, že pán DS nemá dostatočné prostriedky na zaistenie živobytia, aby počas svojho pobytu v Rakúsku, ktorý má v úmysle, nemusel požiadať o sociálne dávky a ani o kompenzačný príspevok. V tuzemsku preto neexistuje legálny pobyt.
- 7 Svojou žalobou, ktorá smeruje proti tomuto rozhodnutiu, pán DS žiada o priznanie kompenzačného príspevku v zákonom rozsahu. Zákonnosť jeho pobytu je odvodená zo skutočnosti, že jeho manželstvo pretrváva a jeho manželka je zamestnaná. PVA proti tomu namietala, že žalobca, ktorý nie je ekonomicky aktívny, nemá iba dočasné finančné problémy a už pri zaregistrovaní jeho pobytu v Rakúsku sa dalo predpokladať, že bude musieť využiť dávky sociálnej pomoci. Požadovaný kompenzačný príspevok by viac ako tridsaťnásobne prevyšoval jeho rumunskú dôchodkovú dávku bez toho, aby sám niekedy odvedol finančný príspevok do rakúskeho systému sociálneho zabezpečenia.

V. Doterajší priebeh konania:

- 8 Súd prvého stupňa (Arbeits- und Sozialgericht Wien) zamietol žalobný návrh, pretože príjem rodiny celkovo nepostačuje na zabezpečenie živobytia, takže žalobca nemá legálny pobyt v tuzemsku. Súd druhého stupňa (Oberlandesgericht Wien; Vyšší krajský súd vo Viedni, Rakúsko) potvrdil tento rozsudok. Zastával právny názor, že smernica 2004/38/ES manželskému partnerovi migrujúceho pracovníka v každom prípade nezaručuje neobmedzený prístup k sociálnym dávkam v hostiteľskom členskom štáte. Na základe mimoriadnych okolností konkrétneho prípadu treba poprieť právo pobytu žalobcu ako manželského partnera s nárokom na kompenzačný príspevok, pretože by to (v rozpore so zákonom) znamenalo mimoriadne neprimerané využívanie rakúskych sociálnych dávok. Proti tomuto rozhodnutiu podal pán DS opravný prostriedok „Revision“ na Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd). Požaduje, aby súd vyhovel jeho žalobe. PVA navrhuje, aby súd nevyhovel opravnému prostriedku „Revision“.

VI. Odôvodnenie prejudiciálnej otázky:

- 9 1. § 292 ods. 1 ASVG podmieňuje právo na kompenzačný príspevok tým, že dôchodca „má svoj legálny obvyklý pobyt v tuzemsku“. Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) v rozhodnutí C-160/02, *Skalka* [ECLI:EU:C:2004:269], klasifikoval rakúsky kompenzačný príspevok ako „osobitnú nepríspevkovú dávku“ v zmysle článku 70 nariadenia (ES) 883/2004 (a nie ako dávku sociálnej pomoci v zmysle „sociálnej a zdravotnej starostlivosti“). Kompenzačný príspevok bol – tak ako nemecké dávky základného sociálneho zabezpečenia podľa SBG II (kniha II Sociálneho zákonníka) („Hartz IV“) – podľa článku 70 ods. 2 písm. c) nariadenia (ES) 883/2004 zaradený na zoznam v prílohe X k tomuto nariadeniu. Podľa judikatúry Súdneho dvora klasifikácia takej dávky, ako je rakúsky kompenzačný príspevok, ako „osobitnej nepríspevkovej dávky“ v zmysle článku 70 nariadenia (ES) 883/2004 však nevylučuje, že sa na túto dávku môže zároveň vzťahovať pojem sociálne dávky v zmysle smernice 2004/38/ES, takže sa použije jej článok 24 (C-140/12, *Brey* [ECLI:EU:C:2013:565]; C-333/13, *Dano* [ECLI:EU:C:2014:2358]; C-67/14, *Alimanovic* [ECLI:EU:C:2015:597]; C-299/14, *Garcia-Nieto a i.* [ECLI:EU:C:2016:114]).
- 10 2. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora by postavenie občanov Únie malo byť základným postavením štátnych príslušníkov členských štátov. Každý občan Únie sa teda vo všetkých situáciách, ktoré patria do vecnej pôsobnosti práva Únie, môže dovoliavať zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti (článok 18 ZFEÚ), ktorý je spresnený aj v článku 4 nariadenia (ES) 883/2004 a článku 24 smernice 2004/38/ES. Medzi tieto situácie patrí napríklad uplatnenie práva na voľný pohyb a pobyt na území členských štátov, ktoré je priznané článkom 21 ZFEÚ, s výhradou obmedzení a podmienok, ktoré sú okrem iného stanovené aj v smernici 2004/38/ES. Pokiaľ ide o právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte, v tejto smernici sa stanovil odstupňovaný systém, ktorého vrcholom je právo na trvalý pobyt (pozri Súdny dvor, C-424/10, C-425/10,

Ziolkowski a Szeja [ECLI:EU:C:2011:866] bod 38; k tomu všetkému najnovšie Súdny dvor, C-411/20, *Familienkasse Niedersachsen-Bremen*, [ECLI:EU:C:2022:602] bod 28 a nasl.).

- 11 3. Po prvé, čo sa týka pobytu počas obdobia do troch mesiacov, článok 6 smernice 2004/38/ES obmedzuje podmienky alebo formality práva pobytu na požiadavku vlastniť platný preukaz totožnosti alebo pas a v článku 14 ods. 1 tejto smernice sa stanovuje, že občania Únie a ich rodinní príslušníci majú toto právo, pokiaľ sa nestávajú neprímeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu (C-411/20, bod 31). Po druhé, pokiaľ ide o pobyt počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, výkon práva pobytu podlieha podmienkam uvedeným v článku 7 ods. 1 smernice 2004/38/ES a podľa článku 14 ods. 2 tejto smernice občania Únie a ich rodinní príslušníci majú právo na pobyt len vtedy, ak spĺňajú tieto podmienky. Predovšetkým z odôvodnenia 10 uvedenej smernice vyplýva, že účelom týchto podmienok je najmä vyhnúť sa tomu, aby sa tieto osoby stali neprímeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu (C-424/10, C-425/10, bod 39; C-181/19, *Jobcenter Krefeld* [ECLI:EU:C:2020:794] bod 66; C-709/20, *The Department for Communities in Northern Ireland* [ECLI:EU:C:2021:602], bod 76; odlišne od toho návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Capeta, C-488/21, Chief Appeals Officer a i. [ECLI:EU:C:2023:115] bod 118 a nasl.). Po tretie každému občanovi Únie, ktorý sa legálne (Súdny dvor C-147/11, C-148/11, *Czop a Punakova* [ECLI:EU:C:2012:538]) nepretržite zdržiaval päť rokov v hostiteľskom členskom štáte, je priznané právo na trvalý pobyt, ktoré už nepodlieha žiadnym podmienkam (pozri odôvodnenie 18 smernice 2004/38/ES).
- 12 4.1 Vzhľadom na túto judikatúru, ktorá sa – pokiaľ je zrejmé – týkala prípadov článku 7 ods. 1 písm. b) v spojení s článkom 2 bodom 2 písm. c) a d) smernice 2004/38/ES, vzniká pre Oberster Gerichtshof otázka ohľadne výkladu článku 7 ods. 1 v spojení s článkom 2 bodom 2 písm. a) smernice 2004/38/ES, ktorú je nutné predložiť na rozhodnutie Súdnemu dvoru. V konaní vo veci C-488/21, *Chief Appeals Officer* a i., v ktorom ešte nebolo rozhodnuté, ide síce tiež o právo pobytu odvodené od zamestnankyne (článok 7 ods. 1 písm. a) smernice 2004/38/ES), ktoré však uplatňuje priama príbuzná po vzostupnej línii (článok 2 bod 2 písm. d) smernice 2004/38/ES). Postavenie „rodinného príslušníka“ v tomto prípade aj podľa znenia článku 2 bodu 2 písm. d) smernice 2004/38/ES závisí od toho, že ide o príbuznú, ktorej sa poskytuje výživné (resp. ktorá je „závislá“ od migrujúcej pracovníčky, k tomu pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Capeta, ktorá odkazuje na rôzne jazykové verzie tohto ustanovenia, C-488/21, bod 53).
- 13 4.2 Žalobca oprávnene poukazuje na to, že podľa znenia článku 2 bodu 2 písm. a) a článku 7 ods. 1 písm. a) smernice 2004/38/ES ho ako manželského partnera bez ďalších podmienok – predovšetkým aj bez „závislosti“ v zmysle skutočného poskytovania výživného – treba považovať za rodinného príslušníka jeho manželky, ktorá v Rakúsku pracuje ako migrujúca pracovníčka (návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mazák, C-310/08, *Ibrahim a Secretary of State for the Home Department* [ECLI:EU:C:2009:641] bod 41). Keď žalobcovi bude

zamietnutý kompenzačný príspevok, tak bude mať jeho manželka okrem toho ako migrujúca pracovníčka horšie postavenie ako rakúska zamestnankyňa, ktorej manžel môže požiadať o kompenzačný príspevok, čo by mohlo znamenať porušenie článku 7 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie (pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Capeta, C-488/21, bod 92).

- 14 4.3 Treba však poznamenať, že Súdny dvor v uvedenej judikatúre s odvolaním sa na odôvodnenie 10 smernice 2004/38/ES kritérium, podľa ktorého osoby nemajú byť neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu, potvrdil aj pre pobyt počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, pričom iba vo všeobecnosti odkázal na podmienky „článku 7 ods. 1 smernice 2004/38/ES“ (C-333/13, *Dano*, bod 71). Prvý cieľ, ktorý smernica 2004/38/ES sleduje, je podporovať voľný pohyb občanov Únie; popri tom (iba) sekundárne sleduje ciele ochrany rodinného života občana Únie a integrácie jeho rodiny v hostiteľskom štáte (C-930/19, *Belgické kráľovstvo* [ECLI:EU:C:2021:657] bod 82). Aj žalobca by sa vlastne mal – podľa primárneho cieľa smernice 2004/38/ES – ako občan Únie, ktorý nie je zárobkovo činný, opierať o neodvodené právo pobytu podľa článku 7 ods. 1 písm. b) tejto smernice: také právo pobytu podľa práva Únie by sa však v tomto prípade neuplatnilo z dôvodu nespornej absencie dostatočných prostriedkov žalobcu na živobytie. S ohľadom na to vzniká otázka, či sa žalobca v takej situácii môže ako rodinný príslušník opierať o právo pobytu, ktoré je iba odvodené od jeho manželky, hoci podľa zistení – aj pokiaľ ide o celkový príjem rodiny – chýbajú dostatočné prostriedky na živobytie. Keď by sa to potvrdilo, námietka žalovanej, že občan Únie by v situácii žalobcu počas pobytu od troch mesiacov do piatich rokov mal také postavenie, ako keby už nadobudol právo na trvalý pobyt, by bola oprávnená. Oberster Gerichtshof sa domnieva, že toto by však bolo v istom rozpore s opísanou judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej sa od každého migrujúceho občana Únie vyžaduje, aby sa nestal neprimeranou záťažou pre systémy sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu (pozri odôvodnenia 10 a 16 smernice 2004/38/ES).

VII. Prerušenie konania:

15 [omissis]

Oberster Gerichtshof
Viedeň 16. mája 2023
[omissis]